

History of Islamic Civilisation

(İslam Medeniyeti Tarihi-Prof. Dr. Seyfettin Erşahin)

Mehmet DERİ¹

ÖZ

İslâm Medeniyetinin doğru anlaşılmasına olan ihtiyaç, günümüzde her zamankinden daha fazla elzem olan bir durumdur. Bu bağlamda Prof. Dr. Seyfettin Erşahin'in İngilizce olarak telif ettiği "History of Islamic Civilisation" başlıklı kitabı, İslâm Medeniyetinin doğru algılanmasına ve anlaşılmasına matuf akademik bir eserdir.

Eserde; İslâm Medeniyetinin oluşumu, tarihî arka planı, yayılma süreci, karakteristik özellikleri, idarî kurumları, hukuk sistemi, ekonomik yapısı, eğitim sistemi, sosyal yapı, şehir hayatı, diğer medeniyetlere olan etkileri, dünya medeniyetleri arasındaki yeri ve konumu vb. gibi konular akademik bir perspektiften ele alınmaktadır.

Eserin kaleme alınmasında anlaşıldığı ve ifade edildiği kadarıyla amelî ve ilmî olmak üzere iki amaç güdülmüştür. Amelî amaç, alana Türkiye'den Türk akademisyandan İngilizce bir materyal sunmaktır. Daha açık bir ifadeyle bu çalışma, Türkiye'deki bazı İlahiyat/İslâmî İlimler Fakültelerinin İngilizce İlahiyat bölümlerinde okutulan "History of Islamic Civilisation" dersine akademik materyal sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra, ülkemizdeki veya ülke dışındaki genel okuyucu kitlesine İslâm Medeniyetini doğru bir şekilde tanıtmak, çalışmanın bir diğer amacıdır. Eserin ilmî amacına gelince, kadîm bir medeniyet olan İslâm Medeniyetinin tarihî gelişimini, birikimini, güncel önemini ortaya koymak, hak ettiği değeri bulmasına yardımcı olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İslâm, Medeniyet, İslâm Medeniyeti, Medeniyet Kurumları, Medeniyetlerarası Etkileşim.

¹ Editör-Yazar, mehmet.deri@gmail.com

İslam Medeniyeti Tarihi

Arapça bir kelime olan medeniyet, “medine” kelimesinden türemiştir. Medine kelimesi ise (m-d-n) kökünden türemiş olup bir yerde ikamet etmek, yerleşmek, şehre mensup olan, şehirli gibi anlamlara gelir.

Medeniyet; en genel anlamıyla maddî ve manevî yönleriyle insanların bir nesilden diğerine aktardıklarının toplamıdır. Medeniyet; siyasî, sosyal, ekonomik faaliyetler ve kurumlar, yazının icadı, matbaanın icadı gibi buluşlar olabileceği gibi; hoşgörü, güven, sevgi, saygı gibi değerler anlamına da gelebilmektedir.

Medeniyet birden fazla kültürün (kabile, topluluk, toplum, millet vs.) ortak kurumların entegrasyonu, bütünleşmesi ve bileşimi olarak da tanımlanmıştır. Bu tanıma göre medeniyet, belirli kültürlerin ortak ürünü olarak ortaya çıkan sistemin adıdır. Medeniyetler esnek olduğu için kendilerinden önce yaşayan medeniyetlerden etkilenmişler ve kendilerinden sonraki medeniyetleri de etkilemişlerdir. İslâm Medeniyeti de doğduğu coğrafyanın çevresinde bulunan özellikle Bizans ve İran medeniyet tecrübelerinden kurumsallaşma, bilim ve yönetim alanlarında birikimler almıştır.

Esnek bir anlayışa sahip olan İslâm Medeniyeti, İslâm'ın tevhid ilkesine ters düşmeyen söz konusu medenî ve kültürel birikimleri almış, kendi bünyesinde ıslah ve tekâmül ederek daha da ileriye taşımıştır. Evrensel mahiyette olan İslâm medeniyeti, doğduğu günden bugüne kadar insanı merkeze alarak, onun hak, hukuk ve yaşam hakkı gibi temel ilkelerini ön planda tutmuş, vahye dayanmış, Hz. Peygamberin (s.a.s.) dil, ırk, renk ve coğrafya ayrımı yapmadan beşeriyeti mutluluğa ulaştırarak prensipler doğrultusunda insanlığı kucaklamıştır. 7. asırda doğan, 9. ila 17. yüzyıllar arasında dinî, siyasî, sosyal, kültürel, ekonomik, ilim, edebiyat, sanat, mimarî vb gibi alanlarda kendini gösteren İslâm Medeniyeti, insanların temel haklarına bağlı kalarak yaşamanın nasıl olması gerektiğini öğretmiştir.

İnceleyeceğimiz eser, on bölüm ve sonuç kısmından oluşmaktadır.

Birinci Bölümde (s.1-55); “The Concept of Islamic Civilisation” başlığı altında ‘İslâm’, ‘Medeniyet’, ‘İslâm Medeniyeti’ kavramlarının tarihî arka planı incelenmiş, medeniyet-din, medeniyet-kültür arasındaki ilişkiye değinilmiş, İslâm Medeniyetinin temelleri, karakteristik özellikleri hakkında değerlendirmelerde bulunulmuş, bu medeniyetin inşasında Kur'an-ı Kerim'in rolüne değinilerek tüm insanlığı kuşatan vahiy medeniyeti olduğuna vurgu yapılmıştır.

İkinci Bölüm (s. 56-83); “Social Structure in Islamic Civilisation” başlığını taşımakta olup ümmet kavramı, ümmetin yükselişi, Mekke ve Medine Müslümanları, Medine Vesikasının Müslümanlar açısından önemi, aile kavramı ve Müslüman ailesinin varlığı ve görevleri, Müslüman ailesinin karakteristik özellikleri; İslâm toplumunda ulema, ulemanın rolü, sosyal konumu, ekonomik gücü; İslâm Medeniyetindeki dinî bayramlar (Ramazan ve Kurban Bayramı, Mevlid, Muharrem ve Aşure) konularına yer verilmiştir.

Üçüncü Bölümde (s. 84-162); “The Ruling Body and Administrative Institutions in Islamic Civilisation” başlığı ile İslâmî liderliğin ilkeleri ve temelleri konusu üzerinde durularak İslâm medeniyetinin en yüksek idarî kurumu olarak hilafet, hilafetin temeli ve gerekliliği, halife seçimi/atanması, hilafet/imamet teorisi, hilafet ve demokrasi arasındaki fark, hilafetin dönemlere göre kısaca tarihçesi (632-1924), modern dönemde hilafet iddiaları konularında bilgi verilmiştir. Yine bu bölümde; vezirler, yargıçlar/kadılar ve görevleri, divan, ordu komutanları, muhtesibler konularına değinilerek bölüm sonlandırılmıştır.

Dördüncü Bölüm (s. 163-179); “Structure of Army and Warfare Ethics-Jurisprudence in Islamic Civilisation” başlığını taşımakta olup ağırlıklı olarak İslâm Medeniyetinde ordunun yapısı, savaş ahlakı ve hukuku üzerinde durulmuş; İslâm ordusunun yapısı, Dört Halife döneminde ordu, ordunun malî kaynakları, piyade ve süvari, ordunun silahları, ordunun

istihbarat ağı, savaşın meşruluğu, silahlı çatışma, savaş esirlerinin hukukî durumu konularına değinilmiştir.

Beşinci Bölümde (s. 180-202); “Economic Structure in Islamic Civilisation” başlığı altında İslâm ekonomisinin ne olduğu, İslâm ekonomisine ilişkin yapılan düzenlemeler, İslâm Medeniyetinde mülkiyet kavramından ne anlaşılması gerektiği konuları üzerinde durulmuş; kamu mülkiyeti, devlet mülkiyeti, özel mülkiyet hakkında bilgiler verilmiş, İslâm Medeniyetinde serbest piyasa ekonomisi, devletin başlıca gelir kaynaklarının neler olduğu konuları ele alınarak bölüme son verilmiştir.

Altıncı Bölümde (s. 203-226); “Educational System in Islamic Civilisation” başlığı ile daha çok İslâm’da eğitimin önemi, cami-mescid, mektep, medrese gibi erken dönem İslâm eğitim kurumlarının tarihi, medreseler ve müfredatı, medreselerin kurulmasında Müslüman Türklerin rolü, medreselerin eğitim ve sosyal hayattaki rolü, İslâmî eğitim sisteminin Avrupa’ya olan etkileri, İslâm Medeniyetinde eğitim ve kadın, kadının eğitimi, kadınların eğitimdeki yeri ve rolü konularında bilgi verilmiştir.

Yedinci Bölümde (s. 227-291); “Knowledge and Sciences in Islamic Civilisation -I Religious Knowledges/Sciences: Al-‘Uluum Al-Diniya” başlığı altında İslâm Medeniyetinde ilmin önemi ile dinî ilimlerin (Tefsir, Hadis, Fıkıh, Kelam, Tasavvuf) ve beşerî bilimlerin (Matematik, Biyoloji, Tıp, Teknoloji, Felsefe, Edebiyat) tarihî gelişimi ve önemi ele alınmıştır. Ayrıca bu bölümde İslâm ve bilim arasındaki ilişki, Müslümanların bilime katkıları ve bilimde İslâm’ın altın çağı, ilimlerin gelişmesinde Müslümanların rolü ile ilimlerdeki ve bilimlerdeki gerilemenin nedenleri gibi konular incelenmiştir.

Sekizinci Bölümde (s. 292-314) “The City/Madinah in Islamic Civilisation” başlığıyla İslâm Medeniyetinde şehir ve kentleşme, İslâm şehrinin tasarım ilkeleri, morfolojik bileşenleri, ana bölümleri ve önemli İslâm şehirlerinden bazılarının özellikleri ele alınmıştır.

Dokuzuncu Bölüm (s. 315-341) “The Charitable Institution in Islamic Civilisation: The Waqf” başlığını taşımakta olup vakıf kavramı, İslâm Medeniyetinde vakıf düşüncesini doğuran nedenler, vakıfların kuruluş amaçları ve süreçleri, vakıfların hizmet alanları, yönetimleri, bazı vakıf kurumlarından hizmet örnekleri bu bölümde incelenmiştir. İslâm Dünyasında vakıfların tarihçesi, önemi ve vakıf medeniyetinin gelişmesi; Mısır, Hindistan, Afrika ve Osman Devleti dönemindeki vakıflar bu bölümde incelenen diğer konulardır.

Onuncu Bölümde (s. 342-366) “The Contributions of Islamic Civilisation to Europe” başlığı altında İslâm Medeniyetinin Avrupa’ya katkıları, bu medeniyetin Avrupa’ya iletilme süreci ile Kimya, Biyoloji, Fizik, Astronomi ve Matematik, Tıp, Felsefe gibi ilimlerin Avrupa’ya nakli konusu ele alınmıştır. Edebiyat, yazma eserler, halı ve kilimler, müzik, madenî paralar gibi unsurların Batı medeniyetine olan etkisi bu bölümde ele alınan başlıca konulardır.

Netice itibarıyla bu eser; zengin bir akademik literatür kullanılarak hazırlanmış olması, müellifinin özgün yorumları ve değerlendirmeleri, konuların sonlarına konulan ufuk açıcı ek okuma parçaları, kendi alanında daha sonra yapılacak akademik araştırmalar için ciddi bir literatür katkısı sunması gibi nedenlerle konuya ilgi duyan akademisyenler ve araştırmacılar için önemli bir başvuru özelliği taşımaktadır.

Kaynakça

Erşahin, S. (2020). *History of Islamic Civilisation*, Ankara: Berikan Publications, ISBN: 9786257049252